

BRONZE & IRON AGE ~ CYNHANES

Our Bronze Age ancestors (2300 – 600BC) left behind more evidence of their lives: cairns in the Ceiriog Valley, barrows in the Maelor and two burial mounds, Hillbury and Fairy Mount in Wrexham itself.

A cist burial (on display in this museum) was found at Brymbo. Dating from c.1600BC its beaker pot and flint show our ancestors were not an isolated people. Hoards and finds in the Alyn Valley reveal that the valley was on an important communication route, involving trade with Ireland.

The Acton Hoard, a collection of skilfully made palstaves (axe heads), shows this area was a centre for advanced metalwork during the Middle Bronze Age. Products from the Acton Park complex have been found throughout north Wales. These metalworking skills must have brought wealth and status.

Our Iron Age forebears (600BC – AD50) left behind larger monuments: a series of hill-forts along the upland-lowland line – Bryn Alyn (near Bradley), Y Gaer (Summerhill) and Y Gardden (Ruabon). The hill-forts guarded the routes between the hills and the plains. Iron Age Britain was divided up between tribes, so perhaps the hill-forts also marked a tribal boundary.

Despite this evidence, there is much left to discover about our prehistory.

Bryn Alyn Camp, Iron Age hill-fort, north of Wrexham © National Monuments Record of Wales.
Gwersyll Bryn Alun, bryngaer o'r Oes Haearn, i'r gogledd o Wrecsam © Cofnod Henebion Cenedlaethol Cymru

Gadawodd ein rhagflaenwyr o'r Oes Efydd (2300 – 600CC) fwy o dystiolaeth o'u bywydau ar ôl: carneddau yn Nyffryn Ceiriog, crugiau yn y Faelor a dwy domen gladdu, Hillbury a Fairy Mount yng nghanol Wrecsam.

Darganfuwyd cistgladdiad (a arddangosir yn yr amgueddfa) ym Mrymbo. Yn dyddio'n ôl i tua 1600CC, mae'r pot bicer a'r fflint yn dangos nad oedd ein cyndadau yn bobl ynysig. Mae casgliadau a darganfyddiadau yn Nyffryn Alun yn datgelu bod y dyffryn yn rhan o lwybr cyfathrebu pwysig, yn gysylltiedig â masnach o Iwerddon.

Mae Casgliad Acton, casgliad o balstafau (pennau bwyelli) a wnaethpwyd yn fedrus, yn dangos bod yr ardal hon yn ganolfan gwaith metel blaengar yn ystod yr Oes Efydd. Mae cynnyrch o ganolfan Parc Acton wedi'u darganfod ar draws gogledd Cymru. Mae'n rhaid bod y sgiliau gwaith metel hyn wedi dod â chyfoeth a statws.

Gadawodd ein cyndadau o'r Oes Haearn (600CC – 500C) henebion mwy o faint ar eu holau: cyfres o fryngaerydd ar hyd y llinell o dir uchel a thir isel – Bryn Alun (ger Bradle), Y Gaer (Brynhyfryd) a'r Gardden (Rhiwabon). Roedd y bryngaerydd yn amddiffyn y llwybrau rhwng y brynau a'r gwastadeddau. Yn yr Oes Haearn, roedd Prydain wedi'i rhannu rhwng llwythau, felly efallai bod y bryngaerydd hefyd yn nodi ffiniau'r llwythau.

Er gwaetha'r dystiolaeth, mae llawer ar ôl i'w ddarganfod am ein cynhanes.

Bronze Age Beaker from Brymbo
Bicer yr Oes Efydd o Frymbo

The Rossett Hoard © NMGW.
Casgliad yr Orsedd © AOCC

The Rossett Hoard © NMGW.
Casgliad yr Orsedd © AOCC

The Acton Hoard, found near Wrexham, c.1875 © NMGW
Casgliad Acton, a ddarganfuwyd ger Wrecsam, tua 1875 © AOCC